

סיכום

ויתרוצצו הבנים בקרבה.

ופרש"י: ויתרוצצו - רבותינו דרשוהו לשון ריצה: כשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר - יעקב רץ ומפרכס לצאת; עוברת על פתחי עבודת אלילים - עשו מפרכס לצאת. דבר אחר: מתרוצצים זה עם זה ומריבים בנחלת שני עולמות.

צריך ביאור: (א) איך ייתכן שלצדיק כיצחק, שהיה בבחינת "מרכבה" לרצון העליון, נולד בן בעל משיכה טבעית לעבודה זרה? (ב) אם אמנם היה עשו רשע מטבעו - מדוע התקוטט עם יעקב על "נחלת שני עולמות"? וכי מה חפץ לעשו הרשע בעולם הבא?!

והביאור בזה:

הרמב"ם כותב שישנם שני אופנים בעבודת ה': (א) "החסיד המעולה", שמתאוה לטוב בלבד; (ב) "הכובש את יצרו", ש"מתאוה אל הפעולות הרעות", אך מתגבר על כך.

מאחר ש"מעשה אבות סימן לבנים", מן ההכרח שגם עבודתם של האבות כללה שני אופני עבודה אלה; אלא שבעבודתם של האבות - שהיו בבחינת "מרכבה", ולא היו צריכים לכבוש את יצרם - התבטאה עבודת "הכובש את יצרו" בהתגברות על מניעות חיצוניות.

יחד עם זאת, בצאצאיהם של האבות - ובענייננו: יעקב ועשו - השתקפו שני אופני עבודה אלה כפשוטם: תפקידו של יעקב הוא להיות "החסיד המעולה", הנמשך מטבעו לעניינים של טוב וקדושה; ואילו לעשו ניתנה עבודתו של "הכובש את יצרו" - מי שנמשך מטבעו לעניינים של רע ועבודה זרה, ותפקידו להתמודד עם רצונו הטבעי ולהתגבר עליו.

זוהי הסיבה לכך שהיתה לעשו משיכה לעבודה זרה - כדי שיגיע לדרגת "הכובש את יצרו"; אלא שעשו, בבחירתו החפשית, נכשל בתפקידו זה ונכנע לנטיותיו הרעות.

זוהי משמעות מריבתם של יעקב ועשו במעי אמם על "נחלת שני עולמות" - הם נחלקו ביניהם איזה משני העולמות הוא העיקר: מנקודת מבטו של יעקב, "החסיד המעולה", שעבודתו היא עלייה מדרגה לדרגה בקדושה - המטרה והתכלית היא בעולם הבא, שבו תהיה עלייה זו בשלמות; ואילו מנקודת מבטו של עשו, "הכובש את יצרו" - העיקר הוא בעולם הזה, שבו ישנם קשיים

ועיכובים ויש צורך להתגבר עליהם ולכובשם.

לפי הסבר זה יובן היטב פירוש הזוהר, שהמלים "ויגדלו הנערים" מתייחסות גם לגדילה והתעלות רוחנית, בחסותו של אברהם אבינו שחינך אותם למצוות: כל עוד היה אברהם אבינו בחיים - עלה בידו לגדל ולחנך את עשו כך שימלא את תפקידו וכבוש את יצרו.

בהתאם לכך ניתן לפרש למעליותא את המשך הפסוק - "ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה": מאחר שעשו היה "איש שדה", כלומר שהוטל עליו לעבוד את בוראו תוך עיסוק בענייני העולם (בניגוד ליעקב, שהיה פרוש מענייני העולם) - היה עליו להיות "איש יודע ציד": היה עליו "לצוד" ולרמות את היצר הרע כדי להתמודד עם הקשיים והנסיונות שעמדו בפניו. אלא שלאחר פטירתו של אברהם יצא עשו לתרבות רעה, ואז התקיים בו "איש יודע ציד איש שדה" לגריעותא - במובן השלילי של הביטוי.

זוהי גם הסיבה לכך שיצחק ביקש לתת את הברכות לעשו - משום שיצחק ראה בעשו רק את הפן החיובי שבו - עבודת ה' מתוך עיסוק בענייני העולם וכיבוש היצר.

ההוראה בעבודה: אין להסתפק בעבודתו של יעקב ("יושב אוהלים") בלבד, אלא יש צורך לעסוק גם בבירור ענייני העולם ("איש יודע ציד איש שדה").